

El somni de Lucreci

Una història de la llibertat de pensament

Dolors Vaqué i Cristina Junyent

Fitxa tècnica

El somni de Lucreci

Una història de la llibertat de pensament

Martí Domínguez

XXXIV Premi Carles Rahola d'assaig 2013

Col·lecció: «La mirada». Editorial: Proa

(Barcelona, 2014, 2a edició)

356 pàgines

El llibre que presentem ens descriu un viatge a través del pensament de «savis» de tots els temps, amb constatacions que, a voltes, són rigorosament basades en l'observació i el mètode científic; i, d'altres vegades, veiem com la mitologia, la superstició i la seva pròpia creativitat els portava a raonaments grotescos que passaven per davant del raciocini. Martí Domínguez pren com a punt de partida el poema enciclopèdic *De rerum natura* de Titus Lucretius Carus, nascut l'any 99 aC, el qual descriu una sèrie d'observacions naturalístiques totalment objectives i desvinculades de qualsevol idea relacionada amb el món dels déus i la religió. En part, és aquest caràcter objectiu de veure les coses el que fa que «científics» i pensadors de segles

posteriors el qüestionin, sobretot aquells que busquen l'aprovació de la religió. El principal contrapunt de *De rerum natura* es troba en la *Història Natural* de Plini el Vell, escrita l'any 70 dC. Plini, més que descriure les seves pròpies troballes, escrivia sobre textos d'altri, barrejant fets anecdòtics amb altres de més objectius. Aquest tipus de literatura, però, podem dir que tenia una gran acceptació entre el públic, que ho veia com un *divertimento*.

Per què va tenir més èxit, doncs, Plini que Lucreci? Escriu Martí: Jorge Luis Borges deia que «hi hagué èpoques en les quals es llegien les pàgines de Plini en busca de precisions, avui les llegim en busca de meravelles i aquest canvi no ha vulnerat la fortuna de Plini.» Potser perquè continua dient: «Lucreci és suggeridor, és ric, és dens; a vessar d'idees però melancòlic. Plini és fàcil, alegre, desinhibit: pura literatura d'entreteniment *avant la lettre*.»

De rerum natura va ser silenciada durant molts segles per l'Església i no es va redescobrir fins a principis del segle XV, gràcies a una còpia trobada en un vell monestir alemany. El text va impressionar els pensadors del Renaixement i la il·lustració i va influir en l'evolucionisme darwinista, començant per Erasmus Darwin, avi de Charles. De fet, sembla increïble que Charles Darwin mateix no esmenti ni reconegui la possible influència dels pensaments del seu avi.

En *El somni de Lucreci* el lector queda totalment absorbit per la quantitat d'informació que es destil·la al llarg del llibre. I no ha de tenir por de sentir-se sobrepasat pel gran nombre de científics, erudits i pensadors que hi deambulen; la riquesa de personatges no fa perdre l'interès de veure com són tractats i interpretats temes cabdals per entendre la «natura» des de l'objectivitat o la subjectivitat.

Martí Domínguez, doctor en biologia, té altres textos sobre història i filosofia de la

història natural. Té publicats destacats textos d'il·lustrats, com ara *Les confidències del comte Buffon* (1997, premis Andròmina, Creixells i de la crítica de la Universitat de València); *El secret de Goethe* (1999, Premi Prudenci Bertrana i de la crítica de la Universitat de València) i *El retorn de Voltaire* (2007, Premi Josep Pla). Té també altres llibres publicats, com ara *El fracassat* (2013), sobre la vida de Cézanne, i els articles setmanals publicats a *El Temps* recollits en *Peiximmini* (1993).

De Rerum Natura, copiat per Girolamo di Matteo (Itàlia, 1483). Wikimedia Commons.

I no podem deixar d'esmentar que és director de la revista *Mètode*, que també es pot trobar en l'hemeroteca de l'IEC¹, tan ben editada, i que ja ha complert els vint anys, gràcies al suport de la Universitat de València. Amb tota aquesta trajectòria, els seus alumnes de periodisme de la mateixa universitat tenen una gran sort de poder assistir a les seves classes, que de ben segur han de ser molt engrescadores. Us animem a llegir *El somni de Lucreci*, de Martí Domínguez, un cant al pensament lliure i a la ciència, en contra del dogmatisme, el fanatisme religiós i la intolerància. •

¹ <http://revistes.iec.cat/index.php/Metode/index>